

4 VADY PRÁVNÍHO JEDNÁNÍ

Samostatné vymezení konkrétních vad právního jednání v zákoně výslovně nenalezneme, lze je však identifikovat nepřímo právě pomocí následků vad právního jednání, tedy v ustanoveních věnujících se zdánlivému a neplatnému právnímu jednání. Vady právního jednání tak lze s ohledem na již uvedené náležitosti dělit na vady subjektu, vady vůle a vady projevu vůle a taktéž i vady formy právního jednání. Jiné dělení pak ve své monografii používá L. Tichý,⁹⁶ který vady právních jednání dělí na počáteční a vady uskutečňování právního jednání a dále dělí vady právního jednání podle míry jejich závažnosti na ty, které se týkají samotné platnosti právního jednání, a dále ty, které mají vliv na účinnost právního jednání, a podle třetího kritéria lze vady právního jednání dělit na vady obsahu, vůle a formy právních jednání.

Jak již bylo výše uvedeno, každé právní jednání musí splňovat zákonem stanovené náležitosti k tomu, aby bylo bezvadné, tedy aby netrpělo vadami, se kterými by byly spojeny negativní následky pro jednu nebo více stran právního jednání. Pokud se bude z této myšlenky vycházet při specifikaci či definování vad právního jednání, lze za vadu právního jednání považovat takovou skutečnost, která nebude splňovat veškeré zákonem stanovené předpoklady právního jednání. Jinými slovy řečeno, nebudou splněny určité předpoklady stanovené zákonem či dohodou, a nebudou tak existovat určité parametry právního jednání.⁹⁷ Identifikace vad právního jednání má nezanedbatelný význam, neboť v důsledku jakékoliv níže popsané vady právního jednání dochází k následkům takového jednání, které nejsou v právním státě žádoucí, neboť vadné právní jednání může zasahovat do právní jistoty jednajících stran, které mají zájem právně jednat v určité oblasti, avšak tento jejich zájem může být následně zmařen právě v důsledku vad právního jednání. Dále je třeba v případě identifikace vad právního jednání neopomíjet i ochranu jednajících, kteří buď nebudou schopni zabránit způsobení si závažné újmy právě v důsledku vadného právního jednání, nebo v důsledku souvisejících okolností učiní právní jednání, i když si budou vědomi toho, že takové právní jednání by ze své vlastní vůle neučinili. Proto dbá právní řád důsledně na možnost každé právní jednání, zejména pak to, o kterém vzniknou jakékoliv pochybnosti, podrobit soudnímu přezkumu. Rovněž tak existuje možnost v řízení před soudem namítnout neplatnost právního jednání, avšak pouze za situace, kdy vada právního jednání není tak významného charakteru, že by nastávala neplatnost absolutní, ke které by soud přihlížel *ex officio*.

⁹⁶ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 242.

⁹⁷ Tamtéž.

4.1 Vady subjektu právního jednání

Subjektem právního jednání může být osoba fyzická a osoba právnická. Dle díkce ust. § 15 odst. 1 obč. zák. ve spojení s § 23 obč. zák. může zcela logicky právně jednat pouze živá fyzická osoba, a to až do své smrti. Toto ustanovení samo o sobě nepřináší aplikační či výkladové problémy, problémy však může způsobovat odstavec druhý ustanovení § 15 obč. zák., ze kterého je možné výkladem dovodit, že právně jedná ten, kdo nabývá pro sebe vlastním právním jednáním práva nebo se zavazuje k povinnostem, přičemž k danému právnímu jednání musí mít svéprávnost, která je slovy zákona způsobilostí nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva nebo se zavazovat k povinnostem.

Toto ustanovení nelze samozřejmě zkoumat zcela izolovaně, je nutné přihlídnout i k souvisejícímu ust. § 24 obč. zák., podle jehož první věty odpovídá každý člověk za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Dalším ustanovením občanského zákoníku, které je pro identifikaci subjektu právního jednání a jeho případné vady rozhodné, je samozřejmě ust. § 30 obč. zák., které upravuje okamžik nabytí plné svéprávnosti člověka, kterým je dovršení osmnáctého roku věku a případně lze za splnění zákonem stanovených podmínek dosáhnout plné svéprávnosti taktéž jejím přiznáním nebo uzavřením manželství. Posledními neméně významnými ustanoveními, která je nutné v této souvislosti uvést, jsou ustanovení upravující omezení svéprávnosti člověka, konkrétně upravené v ust § 55–65 obč. zák.

Jak již bylo řečeno, právně jednat může osoba, a to fyzická nebo právnická, toto vyplývá i z ust. § 17 obč. zák., podle kterého může mít práva a tato svá práva vykonávat jen osoba a povinnosti lze uložit jen osobě a jen vůči ní lze plnění povinností vymáhat.

Fyzickou osobou je každý člověk. I současný občanský zákoník používá pojem člověk,⁹⁸ čímž v podstatě definuje fyzickou osobu. Každá fyzická osoba musí mít právní osobnost, což je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti. Právní osobnosti tak člověk nabývá narozením a pozbývá ji smrtí. Důležitou složkou pro právní jednání je pak svéprávnost, která „*znamená, že člověk je osobou svého práva (sui iuris)*“⁹⁹ neboť svéprávnost je způsobilost nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem. „*Vlastní právní jednání tak nemůže znamenat nic jiného než přičitatelnost vlastního rozumu a vůle.*“¹⁰⁰

⁹⁸ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 178–182.

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32.

¹⁰⁰ BERAN, K., HURDÍK, J. § 15 (Právní osobnost a svéprávnost jako předpoklady způsobilosti mít a nabývat práva a povinnosti). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

J. Hurdík v komentářové literatuře¹⁰¹ pak hovoří o úpravě základního právního statusu osoby v právním smyslu, a to o statusu pasivním, neboli právním postavení osoby, které je předpokladem účasti osoby v soukromoprávních vztazích, do kterého náleží právní osobnost a dále i soubor základních práv a svobod vyplývajících z ústavního pořádku, jehož základem je přirozenoprávní teorie základních práv a svobod. Aktivní status pak tvoří soubor způsobilostí, na jejichž základě se jednotlivec může aktivně účastnit takových vztahů, a do tohoto statusu tak náleží svéprávnost a deliktní způsobilost.

V běžném životě se lze setkat se situacemi, kdy bude právně jednat osoba zletilá a plně svéprávná, dále může jednat osoba nezletilá, ale plně svéprávná, dále osoba nezletilá, která není plně svéprávná, a dále může právně jednat i osoba, jejíž svéprávnost byla omezena.

4.1.1 Právní jednání osob plně svéprávných

K tomu, aby mohla osoba v plném rozsahu a bezvadně právně jednat, musí splnit kumulativně dvě zákonné podmínky, a to jednak musí mít právní osobnost, musí se tedy jednat o osobu živou, a dále musí být k zamýšlenému právnímu jednání svéprávná. Dle právní úpravy, konkrétně dle ust. § 30 obč. zák., se plně svéprávným stává člověk zletilostí,¹⁰² které se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.¹⁰³ Z toho pak plyne, že právní úprava zná pojem plné svéprávnosti a dále i částečné svéprávnosti,¹⁰⁴ přičemž částečná svéprávnost je vázána buď na rozumovou a volní vyspělost každého jedince, nebo případně na omezení svéprávnosti soudem.

Plné svéprávnosti lze ovšem zcela výjimečně dosáhnout před osmnáctým rokem věku buď přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství. Jelikož je zletilost spojena výhradně a pouze s věkem osoby, nelze pak dospět k závěru, že by osoba, které byla přiznána plná svéprávnost, se stala zletilou. Taková osoba, pokud nedovršila osmnáctý rok věku, nadále zůstává osobou nezletilou. Dokonce lze stále hovořit o tom, že osoba, ač plně svéprávná, která nedovršila osmnáctý rok věku, bude stále dítětem, a to zejména v souvislosti s čl. 1 Úmluvy o právech dítěte, podle kterého se „pro účely této úmluvy dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“.

¹⁰¹ HURDÍK, J. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 178–182.

¹⁰² FRINTA, O. § 30 Zletilost. In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X: „Zletilostí se rozumí stanovený věková hranice, s níž j v soukromém právu spojeno nabytí způsobilosti nabývat pro sebe vlastním právním jednáním práva a zavazovat se k povinnostem v plném rozsahu.“

¹⁰³ Ve vztahu k ust. § 601 obč. zák. nabude osoba zletilostí počátkem dne, ve kterém slaví osmnácté narozeniny. K tomu též rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 1987 sp. zn. 6 Cz 45/87.

¹⁰⁴ Srov. například HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32–36.

Vzhledem k tomu, že podle právní úpravy České republiky se zletilosti nabývá výhradně dosažením věku, mohou tedy nastat situace, kdy osoba plně svéprávná, avšak nezletilá, bude označena za dítě. Zákodárce vědom si této teoreticky možné, byť jistě výjimečné situace v právu rodinném i v právu procesním,¹⁰⁵ vyřešil tuto možnou skutečnost tak, že ve vztahu k nezletilým používá spojení „nezletilý, který nenabyl plně svéprávnosti“,¹⁰⁶ čímž vyřešil rozpor, kdy by se taková řízení mohla zcela nelogicky vést s nezletilým, který nabyl plně svéprávnosti, což by s sebou mohlo přinášet absurdní situace, zejména v situacích, kdy by taková řízení ohledně nezletilého vedli jeho rodiče.

Velmi věcný rozbor stran právního jednání činěného nezletilými mladšími a staršími 16 let provádí komentářová literatura¹⁰⁷ ve vztahu k uzavření manželství, což je jednou z možností, jak může nezletilý nabýt plně svéprávnosti. Zcela logicky bude manželství uzavřené nezletilým mladším 16 let zdánlivé, neboť zákon výslovně stanoví hranici 16 let, potřebnou k výjimečnému povolení uzavření manželství, avšak pokud by takové manželství uzavřel nezletilý starší 16 let bez povolení soudu, jednalo by se o manželství neplatné.¹⁰⁸ Na tomto případu je vhodně a zcela názorně ukázáno, že zákonodárce dbal na zvýšenou ochranu osob mladších 16 let, které ještě nemají tolik životních zkušeností a nemusí mít plně rozvinutou volní a rozumovou vyspělost, na rozdíl od osob starších 16 let, kterým už je v podstatě dávána možnost předběhnout společnost o dva roky dříve, ovšem za splnění přísných a konkrétních podmínek.

Nutno v této souvislosti poukázat i na ust. § 24 obč. zák., které hovoří o odpovědnosti člověka za jeho jednání, je-li schopen jej posoudit a ovládnout. Toto ustanovení vyvolává v právní vědě polemiku,¹⁰⁹ neboť podle svého obsahu by mělo být řazeno spíše k úpravě základních zásad, případně O. Frinta¹¹⁰ uvádí, že by toto ustanovení bylo vhodnější zařadit k ust. § 30 obč. zák., tedy k ustanovením hovořícím o zletilosti a plně svéprávnosti. Podle tohoto zákonného ustanovení je za své jednání odpovědný jen ten, kdo je schopen posoudit jeho důsledky, což je složka rozumová, a kdo je schopen své jednání ovládnout, což je právě ta složka volní.¹¹¹ Aby však

¹⁰⁵ Zejména pak v ŽRS.

¹⁰⁶ Například § 755 odst. 3 obč. zák., § 802 obč. zák., § 779 odst. 2 obč. zák. nebo § 1988 odst. 1 obč. zák.

¹⁰⁷ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 193–195.

¹⁰⁸ Pokud by nedošlo k narození dítěte z tohoto manželství – viz ust. § 683 obč. zák.

¹⁰⁹ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182–183; dále FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹¹⁰ FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹¹¹ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182–183.

nedocházelo ke zneužívání tohoto zákonného ustanovení, upravil zákonodárce i situace, kdy se osoba do stavu, kdy nemá složku rozumovou či volní zcela naplněnou, přivede sama. Typicky pak tím, že se sama přivede do stavu opilosti, pak i v tomto případě za své jednání učiněné v tomto stavu osoba odpovídá v plném rozsahu. Nutno podotknout, že znění ustanovení § 24 obč. zák., které toto stanoví, odpovídá svým obsahem v podstatě tedy materiálně duplicitnímu ust. § 2922 obč. zák.,¹¹² což může být z hlediska systematického výkladu dosti matoucí.¹¹³ Je zřejmé, že ust. § 24 obč. zák. nikterak nemá přímo souviset s delikt ní odpovědností, neboť tato je upravena právě v uvedeném § 2922 obč. zák. Tato odpovědnost za vlastní nezpůsobilost, kterou si osoba sama přivedla, má být vztážena pouze k právnímu jednání. Problematika druhé věty § 24 obč. zák. se pak odráží i v právní vědě, když E. Dobrovolná¹¹⁴ uvádí: „*Je sporné, jaký význam má § 24 OZ pro posuzování platnosti právních jednání, uzavřených osobou, která není schopna posoudit následky svého jednání v případě, že se do tohoto stavu uvedla sama. Máme za to, že právní jednání uzavřená osobou, která není schopna posoudit následky svého jednání, ať už se do tohoto stavu přivedla vlastní vinou nebo ne, budou neplatná.*“ Tato autorka pak odkazuje právě na ust. § 581 obč. zák., podle kterého, není-li osoba plně svéprávná, je neplatné právní jednání, ke kterému není způsobilá, a dále je neplatné i právní jednání osoby jednající v duševní poruše, která ji činí neschopnou právně jednat.

S tímto právním závěrem se však nemohu plně ztotožnit, neboť v případě, kdy se osoba přivede do stavu opilosti nebo do jiného stavu způsobeného například omamnými nebo psychotropními látkami a bude právně jednat v tomto stavu, pak na ni nedopadá ani jedna z možných situací neplatnosti uvedených v ust. § 581 obč. zák., jelikož nepůjde ani o osobu, která není plně svéprávná a ani nebude jednat v duševní poruše.¹¹⁵ Dle mého názoru nelze tedy obecně paušalizovat, že každé právní jednání

¹¹² Podle § 2922 obč. zák. platí, že „*kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není s to ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Společně a nerozdílně s ním nahradí škodu ti, kteří jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.*“

¹¹³ Srov. MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117.* Praha: Leges, 2013, s. 320.

¹¹⁴ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182–183.

¹¹⁵ Definici duševní poruchy lze nalézt v psychologických slovnících a duševní poruchy jsou zde definovány jako poruchy, které ovlivňují především lidské myšlení, prožívání nebo vztahy s okolím – srov. např. HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník.* 1. vydání. Praha: Portál, s. 424, nebo SILLAMY, N. *Psychologický slovník.* 1. české vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, s. 246, ale rovněž se tímto pojmem zabývala i judikatura – viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2012 sp. zn. 30 Cdo 3061/2012: „*Duševní porucha se podle moderních medicínských názorů vymezuje jako zřetelná odchylka od stavu duševního zdraví a rovnováhy, kterým se rozumí stav úplné a sociální pohody, jako výslednice vnitřních (genetických) a vnějších (psychosociálních a environmentálních) faktorů. Duševní poruchu nemůžeme ztotožňovat s duševní nemocí, neboť pojem duševní nemoci je užším pojmem. Specifická (smíšená) porucha osobnosti (dříve nazývaná psychopatie), u které se povaha lidí nápadně odchyluje od normy, může být duševní poruchou, ale nemusí být duševní nemocí. Duševní porucha může být způsobena rozdílnými příčinami, a to samotnou duševní chorobou nebo jinou nemocí, která má takovou poruchu za následek, anebo může být vyvolána požitím návykových látek, např. alkoholu nebo omamných látek. Duševní porucha, která*

učiněné ve stavu, kdy není osoba schopna posoudit je a ovládnout, jelikož se do tohoto stavu přivedla sama, budou neplatná a mám za to, že tento závěr vyvrací i samo ustanovení § 24 obč. zák., což navíc E. Dobrovolná¹¹⁶ o odstavec výše uvádí.¹¹⁷ Ve shodě s tímto mým názorem je i F. Melzer,¹¹⁸ který upozorňuje na opatrnost stran výkladu a použití věty druhé ustanovení § 24 obč. zák., neboť i toto ustanovení není bezbřehé a nelze jej uplatnit v každé situaci, kdy se jedna z jednajících stran přivede do stavu, ve kterém nebude schopna své jednání posoudit a ovládnout, ale existují i jistá omezení. „*Přiznání právních následků právnímu jednání osoby, která k němu není způsobilá, totiž zasahuje do autonomie vůle jednajícího. Takové omezení právního principu je sice v zásadě možné, vyžaduje však na druhé straně ochrany hodný zájem druhého subjektu, který se prosadí v poměrování s principem autonomie vůle jednajícího. Takový ochrany hodný zájem absentuje v případě, kdy adresát právního jednání ví o nezpůsobilosti jednajícího. Například návštěvník restaurace rozezná silnou opilost jiného hosta a přemluví ho, aby mu prodal své hodinky. V tomto případě bude právní jednání silně opilého hosta neplatné, byť si opilost zcela jistě přivodil sám svým zaviněním. Zásah do autonomie vůle jednajícího by byl v rozporu s principem proporcionality, a proto nepřípustný.*“¹¹⁹ Na druhé straně je však nutné rozlišovat situace, kdy jedna ze stran právního jednání neví o nezpůsobilosti jednajícího, a pokud adresát právního jednání byl v dobré víře, že jednající je plně způsobilý k právnímu jednání, pak musí autonomie vůle ustoupit ochraně dobré víry a práv nabytých v dobré víře.

Lze se však ztotožnit s názorem E. Dobrovolné v tom smyslu,¹²⁰ že v situacích, kdy osoba do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědná nebyla, byla přivedena na přičiněním třetí osoby, odpovídají pak za případnou škodu společně a nerozdílně.

K ust. § 24 obč. zák. bych dále ráda doplnila, že toto ustanovení má dopadat na jedinečné situace, kdy osoba nebude mít současně přítomny rozumovou a volní

je příčinou nepřičetnosti, může být přechodná a krátkodobá, a to od několika vteřin (např. porucha vědomí u řidiče auta, jako příčina dopravní nehody, při níž dojde k ublížení na zdraví) či minut (např. epileptický záchvat, v rámci něhož dojde k ublížení na zdraví osobě poskytující pomoc nemocnému), ale může být také dlouhotrvající nebo trvalá (např. schizofrenie či mentální retardace). Z hlediska tohoto chápání je duševní poruchou nejenom duševní choroba, ale i krátkodobá porucha psychických funkcí, hluboká porucha vědomí, slabomyslnost a jakákoli jiná těžká duševní odchylka, která je z hlediska ustanovení § 26 a 27 významná, jestliže měla za následek ztrátu nebo zmenšení rozpoznávacích či ovládacích schopností.“

¹¹⁶ DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182–183.

¹¹⁷ Totožně FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹¹⁸ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 320 a násled.

¹¹⁹ MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 320.

¹²⁰ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 182–183.

složku. Podle mého názoru dopadá na situace, kdy osoba bude dočasně stížena určitou duševní poruchou, pročež nebude moci své jednání posoudit a ovládnout. Taková duševní porucha však bude pouze dočasného charakteru, v důsledku čehož nebudou dány důvody, pro které by bylo možné omezit její svéprávnost, neboť svéprávnost lze omezit v důsledku duševní poruchy, která není pouze přechodného charakteru.¹²¹ Může se jednat tedy například o chvilkové pominutí myslí a bude pak na osobě, aby v případném soudním sporu namítala, avšak i prokázala, že v dané situaci nebyla schopna své jednání posoudit či ovládnout. Podle výše uvedeného však zpravidla nebude přípustné, aby v důsledku vlastního uvedení osoby se do takového stavu, například právě do stavu opilosti či v důsledku užití omamných či psychotropních látek, byla osoba zbavena odpovědnosti za své jednání, avšak s výhradou výše uvedenou, kdy tohoto stavu osoby zcela zjevně úmyslně využije osoba jiná.

U osob plně svéprávných, ať již zletilých, či nezletilých, se tedy lze domnívat, že v případech právního jednání nebude stran subjektu právního jednání více méně o vadách subjektu možno hovořit. I osoby nezletilé, avšak plně svéprávné, mohou činit veškerá právní jednání, jejich svéprávnost je tzv. plná, nikoliv částečná,¹²² a pokud jejich svéprávnost nebyla následně soudem omezena, neboť i toto je možné, je jejich právní jednání postaveno naroveň osobám zletilým. Jako možné vady právního jednání pak lze připustit jednání osoby v souvislosti s výkladem ust. § 24 obč. zák. uvedeným výše a dále by se dalo říci, že u těchto osob by mohlo dojít k vadě právního jednání v situacích, kdy by u osoby byly dány předpoklady pro omezení svéprávnosti, avšak k tomuto kroku dosud nedošlo, čemuž se budu následně věnovat v kapitole pojednávající o omezení svéprávnosti.

V praxi a praktickém životě lze jistě očekávat, že osoby, které nabyly plné svéprávnosti ještě před nabytím zletilosti, se mohou setkávat s neznalostí právní úpravy osobami, se kterými právně jednají, což jim jistě může činit obtíže. Může totiž dojít k situaci, kdy neznalé osoby nebudou chtít s takovou osobou právně jednat z důvodu její nezletilosti, neboť nebudou vnímat rozdíl v nezletilosti a plné svéprávnosti. Osoba, které byla plná svéprávnost přiznána rozhodnutím soudu, tak bude muset při právním jednání, pokud to bude druhá strana právního jednání vyžadovat, prokázat svou plnou svéprávnost pravomocným rozhodnutím soudu a taktéž bude muset činit i osoba, která nabyly plné svéprávnosti uzavřením manželství.

¹²¹ Totožně FRINTA, O. § 24 (Odpovědnost člověka). In: ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. aj. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I (§ 1–654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-2-12]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

¹²² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 32–36.

4.1.2 Právní jednání činěné osobou nezletilou, která nenabyla plné svéprávnosti

Mnohem problematičtější v praxi však může být právní jednání, které činí nezletilí, kteří nenabyl plné svéprávnosti. Právní řád toto upravuje v ust. § 31 obč. zák., podle kterého má každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, způsobilost k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Jedná se ovšem o vyvratitelnou domněnku, která je vhodně stanovená, neboť u tzv. „sporného“¹²³ právního jednání, které činí nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je nutné zkoumat rozumovou a volní vyspělost tohoto jedince, dále jedinců jeho věku, ale i okolnosti takového právního jednání. Tuto koncepci právního jednání pak lze označit jako objektivní,¹²⁴ a to už z její podstaty jako vyvratitelné domněnky „*obecně se dá předpokládat, že nezletilý člověk má ‚průměrnou‘ rozumovou a volní vyspělost, avšak v konkrétním případě lze vést důkaz opaku, tj. že tomu tak není a že rozumová a volní vyspělost tohoto konkrétního nezletilého je odlišná od průměrné*“.¹²⁵ Tímto přístupem pak zákon garantuje jednak právní jistotu a zároveň respektuje jedinečnost a individualitu každého dítěte.¹²⁶ Jak věcně uvádí L. Tichý,¹²⁷ takto zvolená právní úprava má být jistým kompromisem mezi ochranou nezletilých a zájmy třetích osob v běžném životě. Je však nutné si uvědomit, že způsob jednání a vzhled nezletilého v určitém případě mohou činit potíž v tom smyslu, kdy třetí osoba bude v souvislosti právě s vystupováním a vzhledem nezletilého předpokládat, že činí právní jednání přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti. Proto je následně na třetí osobě, pokud bude mít pochybnosti o svéprávnosti jednajícího, aby mu takové jednání případně ve svém zájmu raději neumožnila.¹²⁸

Osoba, která nedosáhla plné svéprávnosti, může tedy činit taková právní jednání, která jsou přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jejího věku, u nezletilých tak označujeme jejich svéprávnost jako částečnou.¹²⁹ V praxi může nastat problém právě v situaci, kdy bude posuzováno, zda nezletilý měl přiměřenou

¹²³ Nepřezkoumávají se veškerá právní jednání nezletilých, kteří nenabyl plné svéprávnosti, ale pouze ta, u nichž bude sporu o tom, zda měli tito nezletilí rozumovou a volní vyspělost takové právní jednání činit.

¹²⁴ Srov. DOBROVOLNÁ, E. In: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 196–202. Totožně i HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33. K tomu odlišně např. ŠÍNOVÁ, R. In: MELZER, F., TĚGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 352 a násl.

¹²⁵ FRINTA, O., FRINTOVÁ, D. Děti a jejich dluhy – aktuální stav v České republice. Díl první: obecné poznatky a jednotlivé druhy dluhů. *Právní rozhledy*. 2019, č. 21, s. 725.

¹²⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33.

¹²⁷ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20–21.

¹²⁸ TICHÝ, L. *Obecná část občanského práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 20–21.

¹²⁹ Srov. HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol. *Rodinné právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017, s. 33.